

Vem äger museet?

Vilken bild av industrisamhället ger föremålssamlingar utan etnologisk dokumentation? Och hur ska museerna förhålla sig när kraven från starka grupper i samhället kolliderar med den professionella kompetensen och ambitionen?

AV MAGNUS GUDMUNDSSON

Malmö har precis som många andra städer genomgått stora förändringar de senaste decennierna. Trots det verkar det som om

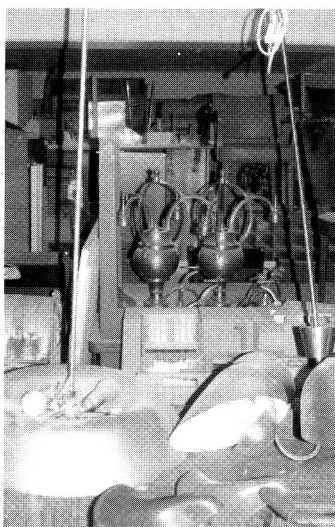
Kommentar

Malmö och stadens invånare fortfarande lever i skuggan av det förflutna, om man ser till de storkapitalistiska och patriarkala förhållanden som fackföreningar och numera nedlagda storföretag representerat.

Malmö Museers tekniksamlingar speglar dessa förhållanden väl. Här finns föremål som representerar manligt arbete, manlig fritid och manligt entreprenörskap, en kategorisk manlighet i största allmänhet. Samlingen har en gång skänkts till museet av Skånska ingenjörsklubben vars medlemmar självklart är män. Att en stor del av Malmös industrihistoria handlar om livsmedelsindustri, och kanske framförallt om textilindustri, är därför svårt att se utifrån samlingarnas innehåll.

Kockumsvarvets rester

Under hösten 2003 har undertecknad och en kollega arbetat med att ordna upp en samling föremål som stammar från Kockumsvarvet. Företaget var en av Malmös största arbetsgivare under 1950- och 60-talen och kom med 70-talets energikris, felsatsningar och konjunktursvängningar att gå i graven. Varvet fick en långsam död genom att statliga Svenska varv försökte driva verksamheten. 1986 stängdes varvet för gott och 1988 inleddes arbetet med att införliva föremål i Malmö Museers samlingar. Föremålen kom till museet genom ett samarbete mellan museet, arbetsförmedlingen och det nedlagda varvet. Av någon anledning har samlingen blivit liggande och det

Föremål ur Kockumsamlingen. Foto Jenny Thornell, Malmö Museer 2003

är alltså först nu, 15 år efter varvets nedläggning, som någon arbetat med att inventera, sortera, gallra och därmed tillgängliggöra.

Uppdraget gavs två etnologer med massor av akademiska poäng och stor erfarenhet av fält- och skrivbordsarbete. Vi började med att röja gammalt skräp, planera för förvaringssystem och beställa en skrotcontainer. Vi kom i kontakt med föremål som vi inte hade en aning om vad det var, hur de använts eller av vem. Efter hand som vi skapat arbetsutrymme fick vi även kunskap om de föremål vi hanterade. Urvalsprocessen kring vad som var viktigt att spara och vad som kunde kasseras gick allt smidigare. Utgångspunkten för urvalet var representativitet, unicitet och vilket utställningsvärde varje enskilt föremål hade.

Museernas uppdrag

Kockumsmaterialet visade sig vara ganska brokigt. Här fanns kontorsmöbler, handverktyg i massor, konstverk från företagens

matsalar, inredning från ett fartyg som byggts på varvet, byggnadsställningar, arbetskläder osv. Ofta frågade vi oss vad museet ska med alla dessa föremål till och vad föremålen egentligen säger om verksamheten de använts i, detta eftersom vi satt med en samling utan tillhörande etnologisk eller fotografisk dokumentation. Samlingen ledde oss ofta till att vi diskuterade museernas roll och uppdrag. Vad är egentligen ett museum och vad förväntas museet egentligen ha i sina samlingar? Och den viktigaste frågan: Vilket är vårt samhällsuppdrag?

När vi kommit ungefär halvvägs i arbetet märkte vi att det pågick ett helt annat samtal, både bland kollegor och bland personer utanför museet. Det gick ett rykte om att "nu slänger museet de sista resterna från Kockumsvarvet". Politiker och f d fackligt aktiva på varvet var inblandade och riktade massiv kritik mot vårt arbete. Det handlade ju om "Kockums". Men ingen frågade oss hur vi arbetade, hur samlingen hanterats tidigare, eller ville veta att vi tillgängliggjorde ca 1 000 föremål.

Denna korta berättelse säger delvis vad föreställningar om ett företag betyder för en stads identitet. Kockumsvarvet var det största företaget i Malmö, och även ett av de mest synliga. Varvets bockkran syntes över halva Skåne och de stora och potenta fartygen man byggde blev landmärken även de. Men idag är det länge sedan kranen användes. Den togs i bruk 1974, samma år som varvet blev helt utan nya order, och efter lång tid av sömn såldes den till Syd Korea.

Dagens bild av industrisamhället innehåller en avsky för det smutsiga och fysiskt krävande arbetet. Men oftare ses perioden

som något positivt, en tid då man hade "riktiga" arbeten. Det är nostalgi som präglar denna bild och som är intressant att möta när man börjar gräva i industrisamhällets rester. Och denna nostalgi påminner oss om storkapitalism och patriarkat. Rösterna om hur det var att arbeta industriellt är därför borta. Sanningen om arbetssskador och arbetsrättsliga tvister likaså. Och det är denna bild vi riskerar att återberätta genom vårt föremålsmaterial.

Vad det är att vara människa

Det är jobbigt att vara museitjänsteman, i alla fall om man har några slags visioner om det rationella, men ickekonventionella, ickenostaliska, omvärldsanalyserande och samtidinriktade museet. Ständigt ifrågasätts ens tankar, kompetens, vilja att förädla samlingarna och vilja att dokumentera samtiden via fältarbete, intervjuer, observationer, föremål och foto. Allmänhetens syn på museet är tyvärr att spara och vårda det gamla, lägga resurser på att restaurera rostiga eller söndermögliga föremål som är i för dåligt skick att ens visa för en extra intresserad forskare. Men betyder det att jag har fel? Nej, jag arbetar i fast förvisning om att jag har en sund syn på det moderna museet. Där kan vi lyfta fram en förhållandevis sann bild av hur det var och är att arbeta, leva och bo, således vad det innebär att vara människa i olika tider och förhållanden. Och det är denna bild vi som museitjänstemän, med vår kompetens måste lyfta fram så vi inte fastnar i ett nostalgiskt träsk som vi inte kan hantera.

Magnus Gudmundsson är fil dr i etnologi och intendent vid Malmö Museer.
magnus.gudmundsson@malmö.se